

VISUEEL INSPECTEREN VAN RIOLERING BLIJFT IN 2020 DICHTBIJ DE KERN

Het vakblad Riolering zat halverwege november op een middag in Utrecht constructief aan tafel bij Eric Oosterom van Stichting RIONED en Petra van der Werf van Ambient. Oosterom is werkzaam als Programmamanager Data en Informatie, terwijl Van der Werf als adviseur en projectleider van Ambient voor Stichting RIONED werkt. Onderwerp van gesprek was de nieuwe werkwijze van het visueel inspecteren van de riolering die op 1 januari 2020 ingaat. Tijdens het interview wordt duidelijk dat het visueel inspecteren met de nieuwe werkwijze dichtbij de kern blijft.

Tekst & foto's: Dirk Bosman

EUROPESE NORM NEN-EN 13508-2

Gemeentelijke rioleringsbeheerders kunnen vanaf de eerste dag in het nieuwe jaar de riolering inspecteren volgens de Europese norm NEN-EN13508-2:2003+A1:2011. Per 31 december 2019 vervalt de Nederlandse NEN 3399. Kort samengevat betekent dat het inspectiebedrijf in detail gaat waarnemen en registreren, terwijl de rioleringsbeheerder nadien in RibX de gedetailleerde onderzoeksgegevens ontvangt en het classificeren gaat overnemen van de inspecteur. Het beheerpakket ondersteunt de beheerder bij de (geautomatiseerde) classificatie. Vervolgens gaat de rioolbeheerder de probleempunten beoordelen en neemt een beslissing welke maatregelen er al dan niet noodzakelijk zijn.

NEDERLANDSE NEN 3399 VERVALT

Namens Stichting RIONED is Van der Werf de projectleider en spil in het verandertraject Rioolinspectie nieuwe stijl. „Allereerst wil ik zeggen dat het belangrijk is dat we met veel verschillende partijen dit traject doorlopen. In 2017 kwamen er bij Stichting RIONED signalen binnen dat het niet goed ging met de visuele inspectie van de riolering. Gemeenten hadden klachten over de verkregen beheer informatie. Al jarenlang wordt gebruik gemaakt van een Nederlandse norm (NEN 3399), die de Europese inspectienorm aanvult. In 2011 is de Europese norm herzien. Dat betekende ook dat de Nederlandse norm moest worden herzien. Dat gebeurde in 2015. Hierbij is de Nederlandse norm versoberd en daar ging

het mis. De rioleringsbeheerder kwam beheer informatie tekort; de inspecteur kon bijvoorbeeld niet meer aan de beheerder aangeven hoe ver en/of hoe diep een scheur in een riool gevorderd was. Er kon voor sommige aspecten alleen beschreven worden of iets werd geconstateerd of niet. Enig onderscheid in maatvoering was er niet. Er ontbrak daardoor na rioolinspecties essentiële informatie om te analyseren en informeren. Sommige gemeenten grepen daarom terug op de vervallen norm uit 2004, maar daarbij was het inspecteren van putten niet mogelijk. In de al genoemde Europese norm is putinspectie wel meegenomen. In het werkveld hoor ik dat putinspecties tegenwoordig steeds vaker plaatsvinden.”

Oosterom vult aan: „De huidige Nederlandse normindeling bevat een indeling in categorieën of klassen. Hiermee werken is waardevol, maar dat gaan we nu doen op basis van de exacte metingen, waarden, conform de onderliggende Europese norm. Hoe ernstig is het bijvoorbeeld nu gesteld met een scheur en hoe ontwikkelt die zich? Zodoende kan er op tijd actie worden ondernomen. Het fijne aan de Europese norm is dat de rioleringsbeheerder in detail de waarnemingen van de inspecteur krijgt. De beheerpakketten maken het echter nog steeds mogelijk om de klassen af te lezen. Daarmee wordt ook aansluiting gevonden bij de globaal uitgevoerde inspecties, bijvoorbeeld met putfoto. De nieuwe inspectieresultaten (via RibX) zijn nu al in de beheerpakketten af te lezen; het kan wel zijn dat gemeenten daarvoor eerst een update van het beheerpakket moeten uitvoeren.”

VAKMANSCHAP

Maar worden beheerders vanaf 1 januari 2020 niet erg afhankelijk van computers en raken we hierdoor mogelijk vakmanschap kwijt, vraagt hoofdredacteur De Leeuw zich hardop af. „Vakmanschap blijft heel belangrijk”, reageert Van der Werf. „Een computer kan lang niet alles overnemen.” Oosterom vult wederom aan: „Routineklussen zoals bulkwerk gaan computers overnemen, maar die dienen wel te worden ingesteld, en daarvoor is vakkennis én kennis van de lokale situatie belangrijk. De toekomst is dat er steeds nauwkeuriger wordt gemeten. In de leidraad die wij voor de nieuwe inspectiewerkwijze hebben gemaakt, staat hoe nauwkeurig de inspecteur moet meten. En gaandeweg kunnen nieuwe en betere technieken ervoor zorgen dat toleranties wellicht kleiner kunnen.” Van der Werf: „Het afgelopen jaar zaten we met veel

Eric Oosterom van Stichting RIONED en Petra van der Werf van Ambient.

partijen om tafel om de drie publicaties te maken die de nieuwe werkwijze ondersteunen. Denk hierbij aan vertegenwoordigers van inspectiebedrijven, grote en kleine gemeenten, adviesbureaus en software-ondernemingen. Stichting RIONED is momenteel ook bezig om het onderdeel Inspectie en Toestandsbeoordeling te herzien in de Kennisbank. Deze module wordt nu herschreven en die ligt in januari volgend jaar ter inzage. Dan kan er commentaar op worden geleverd. Hierbij roep ik belanghebbenden op om dat ook vooral te gaan doen."

"Het Model Programma van Eisen visuele inspectie biedt goede bouwstenen voor een onderhoudsbestek dat op de markt moet worden gezet, waarin gemeenten ook hun keuzes kunnen laten gelden. In 2020 wordt dit model geëvalueerd, dus we nodigen iedereen uit nuttige ervaringen en verbetertips door te geven aan Stichting RIONED. Een uniforme werkwijze van uitvoering helpt gemeenten en inspectiebedrijven werkzaamheden efficiënter uit te voeren en komt de kwaliteit ten goede", vervolgt Van der Werf. "Gemeenten kunnen lopende contracten voor reiniging en inspectie van de riolering niet zomaar veranderen", zegt Oosterom. "Dit heeft consequenties, dus het is zinvol als opdrachtgever tijdig daarover het gesprek aan te gaan met de aannemer. Samen kun je dan bepalen hoe de nieuwe werkwijze opgepakt gaat worden. Medio 2020 wordt de RAW-systematiek aangepast, de nieuwe inspectie methodiek wordt dan hierin geïntegreerd; tot die tijd zijn er 'hulpmiddelen' beschikbaar om de vertaling naar de RAW te maken."

REGIOBIJEEKOMSTEN

Om iedereen te informeren over het nieuwe inspecteren, organiseerden inspectiebedrijven samen met Stichting RIONED in de periode tussen mei en oktober tien regiobijeenkomsten door heel Nederland. "Dat informeren is goed gelukt. We hebben rond de 500 betrokkenen bereikt van gemeenten, inspectiebedrijven, aannemers, adviseurs en ook private rioleringsbeheerders en het Rijks-

vastgoedbedrijf. Dat zijn heel veel mensen. De regiobijeenkomsten werden gehouden bij bedrijven en die konden op hun beurt hun klanten uitnodigen. Hetgeen ook veelvuldig gebeurde. Verder is er dit jaar veel aandacht besteed aan het opleiden van inspecteurs en het op tijd aangepast krijgen van beheerssoftware en inspectiesoftware. Dat is allemaal goed gelukt", aldus Van der Werf.

VERBETERINGEN

Maar wat levert de rioolinspectie nieuwe stijl de beheerder vanaf 1 januari 2020 op? Oosterom legt uit: "De data wordt beter, nauwkeuriger, waardoor analyses preciezer worden. Daar zit op de lange termijn de echte winst: beter bepalen welke investeringen en maatregelen nodig zijn, omdat je de conditie van de riolering beter kent en kunt volgen. Hierdoor kan de beheerder kritischer een afweging maken tussen niks doen, monitoren, reinigen, repareren, renoveren of vervangen. Daarnaast wordt ook filteren makkelijker. Het terugkijken van video's hoeft minder vaak te gebeuren. Dit bespaart de beheerder op korte termijn ook al tijd."

TOT SLOT

Maar is iedereen klaar voor het visueel inspecteren nieuwe stijl? Oosterom: "We hebben ons best gedaan om iedereen zo goed mogelijk klaar te stomen en wij hebben geprobeerd om dit onderwerp maximaal te brengen. Belangrijk is dat gemeenten de software-updates tijdig uitvoeren. Inspectiebedrijven hebben hun materieel en mensen op tijd klaar, de software is klaar, recente contracten gaan uit van de nieuwe situatie. Dus, ja, alles lijkt er klaar voor. En voor wie meer wil weten en de eerste ervaringen wil bespreken is er op 6 februari volgend jaar weer de RIONEDdag. Tijdens een sessie over Inspectie Nieuwe Stijl wordt er al teruggekeken. Ook tijdens het sectoroverleg in juni 2020 gaat er geëvalueerd worden. Alle partijen gaven aan dit graag te willen. En ook daarna houden we met elkaar de vinger aan de pols: opdrachtgevers en opdrachtnemers zullen in de praktijk zien hoe de nieuwe werkwijze het beheer verbetert."

WAT VINDEN DE GEMEENTEN ZELF OVER DE NIEUWE INSPECTIENORM?

GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF

Namens de gemeente Ooststellingwerf is Gert-Jan Warrink betrokken bij het sectoroverleg, het opstellen van de Leidraad voor visuele inspectie en het model-Programma van Eisen. "De wijze waarop het rioleringsbeheer in een plattelandsgemeente als Ooststellingwerf is georganiseerd verschilt van een stedelijke gemeente. Eén of twee personen zijn belast met het rioleringsbeheer versus een complete afdeling in de grote gemeenten. Ooststellingwerf gaat pragmatisch om met het rioleringsbeheer en vindt het belangrijk dat bij de invoering van de inspectie nieuwe stijl ook rekening wordt gehouden met de belangen en de werkwijze van de kleinere gemeenten", vertelt Warrink.

Gaat er veel veranderen?

De ambtenaar: "Ja en nee. Binnen de voorbereiding en uitvoering van het inspecteren niet. Natuurlijk moeten we wennen aan de andere wijze van omschrijven van toestandsaspecten zoals geen klassen, maar daadwerkelijke waarnemingen of schattingen en

het toepassen van het Programma van Eisen, maar dat is volgens mij geen grote verandering. De grootste verandering komt na de inspectie. De gemeente krijgt immers geen inspectierapport meer met schadeklassen. De inspectie moet ingelezen worden in het beheersysteem, dat automatisch de schadeklassen toekent. In het verleden gebruikte ik het beheersysteem vooral als raadpleegsysteem, nu moet het beheersysteem ook echt als beheersysteem gebruikt gaan worden." Warrink: "De Leidraad is de Nederlandse uitleg of toelichting op de Europese inspectienorm. Er staat in op welke wijze alle toestandsaspecten uit de Europese norm moeten worden gemeten of geschat en met welke nauwkeurigheid dat moet gebeuren. In tegenstelling tot de oude NEN 3399 norm uit 2015 is de Leidraad een maximale variant. Opdrachtgevers kunnen er voor kiezen om bepaalde toestandsaspecten niet mee te nemen, zoals bijvoorbeeld BBH Ongedierte."

Waarom is het PvE opgesteld?

"Tijdens het opstellen van de Leidraad kwamen ook veel uitvoe-

ringenvraagstukken aan de orde. De Leidraad gaat alleen maar in op de wijze waarop toestandsaspecten geregistreerd moeten worden. Niet over de wijze waarop een inspectie uitgevoerd moet worden of de manier waarop de opdrachtgever de resultaten van de inspectie moet controleren. Hier wilden we duidelijkheid over geven met het PvE." Op de volgende wijze gaat Ooststellingwerf invulling geven aan nieuwe inspectie. Warrink: „Ooststellingwerf besteedt het reinigen en inspecteren aan door middel van een meerjarenovereenkomst samen met de buurgemeenten Weststellingwerf en Opsterland. De huidige overeenkomst loopt dit jaar (2019) af. Om ervaring op te doen met de nieuwe norm voeren we een pilot uit. Samen met de firma Vandervalk+degroot wordt de reguliere inspectie in de drie gemeenten in het eerste kwartaal van 2020 uitgevoerd, geheel volgens de nieuwe stijl van inspecteren."

GEMEENTE HOUTEN

Als vertegenwoordiger van de gemeente Houten denkt Barry van Vulpen in het sectoroverleg mee over de communicatie. Houten heeft een aanbesteding gedaan waarbij zij vanaf 2020 gaan inspecteren volgens de Europese norm. „Houten gaat over naar de nieuwe inspectie omdat niet meegaan geen optie is. De huidige NEN 3399 vervalt eind 2019. Om deze reden heeft de gemeente Houten in 2018 al in zijn onderhoudsbestek opgenomen dat de inspectie vanaf 2020 volgens de norm NEN-EN13508-2 moet worden uitgevoerd", aldus Van Vulpen.

Welke voordelen biedt de nieuwe norm voor de gemeente?

Van Vulpen: „We weten beter hoe onze rioleringsobjecten er bij liggen. Hierdoor verbetert de maatregelkeuze en is een efficiëntere manier van beheer mogelijk. Dit leidt tot minder (hoge) investeringen. Daarnaast is degeneratie van rioolobjecten beter inzichtelijk."

Hoe heeft de gemeente de aanbesteding vormgegeven en verandert de rol van de rioleringsbeheerder hierdoor?

„Op het moment van schrijven was het Model Programma van Eisen visuele inspectie nog niet geschreven. We hebben de informatie die beschikbaar was op dat moment gebruikt. Daarnaast heeft Petra van der Werf ons geholpen om de nieuwe norm zo goed als mogelijk was in het bestek te krijgen. Volgens mij is dit wel gelukt. Als rioolbeheerder is het ook goed om voorafgaand aan de aanbesteding goed na te denken welke toestandsaspecten je in beeld wilt laten brengen door het inspectiebedrijf. Ga je voornamelijk reguliere

inspectie uitvoeren of ga je ook opleveringsinspecties uitvoeren. Beide inspecties vragen een verschillende uitvraag."

GEMEENTE HELMOND

Namens de gemeente Helmond is Frank Ramaekers, betrokken bij het sectoroverleg en hij heeft een interessante visie op de beheersoftware van gemeenten. Hij roept beheerssoftwareprogramma's op om meer te doen met alle details die uit de nieuwe inspectiewijze komen. „Vanuit de gemeente Helmond hebben we in ons tactisch beheerplan de filosofie achter rioolinspecties vastgelegd: ons rioolstelsel is goed, een van de controlemethodes zijn het toepassen van rioolinspecties volgens de nieuwe norm."

Betekent dat Helmond nu anders omgaat met beheerssoftware?

„Inspecties kunnen we verder gelukkig blijven vastleggen in de meeste rioolbeheersystemen. Ontsluitbaar en met een paar beperkte functies geven ze mij op operationeel niveau informatie. Sommige analyses, op strategisch en tactisch niveau worden nu vaak buiten het rioolbeheerpakket gedaan. Deels omdat het beheerpakket dit nog niet kan, deels door de complexe toegankelijkheid. Het rioolbeheerpakket moet de beste plek worden om aanpassingsplannen (reparatie/vervangingen/renovaties) en kostenberekeningen (voor OPR en GRP) in vast te leggen en te monitoren. Sommige informatie (anders dan rioolinspecties) kan ik niet anders dan buiten het beheersysteem bewaren. Keuzes, argumentaties, uitvoeringsresultaten als boorkernenonderzoek, radarmetingen, sterkteberekeningen van reliningen, hellingshoekmetingen, huisaansluitingen, 1D/2D hydraulische berekeningen, enzovoort", aldus de ambtenaar.

Is de nieuwe inspectie hiervoor de aanleiding geweest?

Ramaekers: „Het rioolbeheersysteem moet meer kunnen en moderner worden. Ze moet meer informatie kunnen borgen en meer gekoppeld kunnen worden als onderdeel van de openbare ruimte. Met vakkennis, toegankelijk en eenvoudig te bedienen. Zodat je informatie steeds meer een virtual-twin van je beheerareaal gaat worden. Laten we als beheerders (met de nieuwe inspectienorm als aanjager) doorpakken: hoe kan het rioolbeheerpakket mij verder faciliteren om zo met meer informatie mijn inzicht in het functioneren te vergroten, mijn kosten verder omlaag te brengen en voor de gebruiker de beste keuze te maken? Daarover moeten rioolbeheerders en softwareleveranciers in gesprek."

